

İLKÖĞRETİM 8. SINIF ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE YAPILAN DEĞERLER EĞİTİMİ PROGRAMININ İNCELENMESİ

Gökhan IZGAR¹

Özet

Demokrasi ve birlikte yaşama kültürünün gereği olan değerler ve onların kazandırılması son yıllarda eğitimcilerin üzerinde öncelikle çalıştıkları alan olmaya başlamıştır. Bu kapsamda ilköğretim düzeyindeki öğrencilere temel demokratik değerlerden olan bağımsızlık, insan onuru, arkadaşlık, eşitlik, dürüstlük, sorumluluk, adalet, çeşitlilik, gizlilik ve çevreye saygı değerlerini kazandırmayı amaçlayan araştırmacı tarafından hazırlanan Değerler Eğitimi Programı'nın etkililiği cinsiyet değişkeni esas alınarak araştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Konya ili Meram İlçesi Ayşe Sönmez İlköğretim Okulu'nda öğrenim gören 40 sekizinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada ön test - son test kontrol gruplu deneysel model kullanılmıştır. "Demokratik Değerler Bağlılık Ölçeği" veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Öğrencilerin demokratik tutum ve davranış puanları ortalamaları değer değişkeni olarak alınmıştır. Verilerin analizi SPSS 17.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin grup içi analizinde bağımlı örneklem t testi kullanılmıştır. Araştırma bulgularından elde edilen veriler şu şekilde özetlenebilir; araştırmacı tarafından hazırlanmış olan değerler eğitimi programını alan ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin demokratik tutum ve davranış puanları arasında cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

Anahtar kelimeler: Değerler eğitimi, Demokratik tutum ve davranış.

¹ Öğretmen, Nurcan Akpınar İlkokulu, Selçuklu, Konya, g.izgar@hotmail.com

ANALYSIS OF VALUES EDUCATION WAS MADE ON 8. GRADE STUDENTS IN PRIMARY SCHOOL

Abstract

Democracy and values that is necessary for the culture of living together and getting this values by individuals is the important field that educators work on this subject in recent years. In this scope, the effectiveness of the valuse education program that was prepared by the researcher who aimed to gain the respect to people, privary, diversity, justice, respansibility, responsible, honesty, equality frienship, human dignity, irdependence that is fendementaldemocratic values for the primary students researched on the basis of gender veriant. Working group of the research is forty 8. grade student in Ayşe Sönmez Primay school in Meram-Konya. Experimetal model including pre test – firal test with central group was used in the research. Democratic values loyalty scale was used as a data collection tool. Pairtaverages of students democratic attitude and behaviour was talcen as a worth varrant. Data analysis was analysed by using windows 17.0 program “SPSS” (Statistical Package for Social Sorence). Dependents sample test internal group analys of getting datas on the research was used. Getting data of research evident; Ther is no meaninggful difference between the democtatic attitude and behaviour of 8. grade students in primary school who takes values education programme that was prepared by th researcher.

Keywords: *Values education, Democratic attitude and behaviour.*

GİRİŞ

Dünyamız 20. Yüzyılın son çeyreğinde ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yönlerden çok hızlı bir değişim yaşamıştır. Ekonomik, sosyal, kültürel ve dini değerler bu değişimden etkilenmiştir. Kısaca küreselleşme kavramıyla ifade edilebilen ve mevcut değerleri temelden sarsan bu değişimlere hemen her ülke oldukça hazırlıksız yakalanmıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak dünyamız, 21. yüzyıla bu her alandaki değişim ve bunların toplumlar üzerindeki etkileri tartışmalarıyla girmiştir (Arslan, 2006:182). Özellikle bilim ve teknolojiye gelişmeler sosyal hayatı etkilemiş ve insanları bu hızlı değişime uyum sağlamaya zorlamıştır (Parlar, Çavuş, Levent, Ekşi, 2010: 178). Bu değişimin gelişim yönünde olmasını, kuşkusuz, bilim, teknoloji, sanat ve manevi değerler alanında bilgi ve tutarlı insanlar yetiştirecek olan eğitim sağlayacaktır (Arslan, 2006:183).

Eğitim, yaygın bir biçimde “insanın kişiliğini besleme süreci” ve “insan sermayesine yapılan yatırım” olarak kabul edilmektedir. En genel anlamda “istendik davranış oluşturma ya da istendik davranış değiştirme süreci” olarak tanımlanan eğitim, toplumun süzgeçten geçirilmiş değerlerinin, ahlak standartlarının bilgi ve beceri birikimlerinin yeni nesillere aktarılması ile ilgilidir (Senemoğlu, 2002: 7). Eğitim çabalarının genel amacı kuşkusuz yetişmekte olan çocukların ve gençlerin topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde uyum sağlamalarına yardım etmektir. Eğitim, bireylerin bilgi ve beceri kazandırmanın ötesinde toplumun yaşamasını ve kalkınmasını devam ettirebilecek ölçüde ve nitelikte değer üretmek, mevcut değerlerin dağılmasını önlemek, yeni ve eski değerleri bağdaştırmak sorumluluğunu taşır (Varış, 1998: 30).

Toplumdaki bireyleri bir arada tutan etmenlerden en önemlisi ortak değerlerdir. Toplumun bir bütün olarak gelişmesi için bu değerlerin toplumsal yaşama katkı getirici nitelikte olması gerekir. Oysa günümüz Türkiye’inde bir değer bunalımı yaşanmaktadır. Bir yandan paylaşılan toplumsal değerler azalırken diğer yandan toplumun çıkarına ters düşen değerler yükselmektedir. Toplumdaki bu değer karmaşıklığı okullarımıza da yansımaktadır. Eğitim sistemimizdeki yarışmacılık öğretmenleri sadece belli konularda bilgi aktaran kişiler haline getirmiştir. Çocuğa milli ve kültürel değerlerin kazandırılması ve iyi bir vatandaş olarak yetiştirilmesi ikinci plana itilmiştir (Demir ve Köçer, 2006: 195). Bu itibarla günümüzde bütün ülkeler, eğitim sistemlerini yaşamakta olduğumuz yüzyılın ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlemek için yoğun çaba sarf etmektedirler. Yeni değerler ve bu değerlere sahip insanların yetiştirilmesi kuşkusuz eğitimin, daha açık bir ifadeyle sosyal bilimlerin konusudur (Arslan, 2006:182). Bu nedenle okullarda değerler eğitimi konusunda farklı öğretim kademeleri için uygulanabilecek eğitim programlarına ihtiyaç vardır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, ilköğretim okulu 8. sınıf öğrencilerine uygulamak üzere hazırlanmış olan değerler eğitimi programının öğrencilerin demokratik tutum ve davranışlarına etkisini saptamak amacıyla planlanmıştır. Mili eğitimin “eşitlik” ilkesi göz önüne alındığında öğrencilere değerler eğitimi noktasında sunulan eğitim programlarının vermiş olduğu kazanımların cinsiyetlere göre farklılık göstermemesi beklenir. İlköğretim düzeyi öğrencilere temel demokratik değerleri kazandırmayı amaçlayan ve araştırmacı tarafından hazırlanan “Değerler Eğitimi Programı”nın etkililiği cinsiyet değişkeni esas alınarak araştırılmak istenmiştir. “Değerler Eğitimi Programı” ilköğretim öğrencilerin temel demokratik değerlerden olan bağımsızlık, insan onuru, arkadaşlık, eşitlik, dürüstlük, sorumluluk, adalet, çeşitlilik, gizlilik ve çevreye saygı değerlerini kazandırmaya etkisi cinsiyet değişkenine göre ne düzeydedir?” sorusu problem cümlesi olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda “Değerler Eğitimi Programı” ilköğretim öğrencilerinin bağımsızlık, insan onuru, arkadaşlık, eşitlik, dürüstlük, sorumluluk, adalet, çeşitlilik, gizlilik ve çevreye saygı değerlerini kazandırmaya toplam etkisi cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusuna cevap aranmıştır.

Değerler Kavramı

İnsan davranışının sırrını çözmek ve davranışı önceden tahmin etmek, çeşitli bilim dallarının en önemli konularından biri olmuştur. Sosyal psikologların davranışı tahmin etmek için, güvenilir sonuç verebilecek, görel olarak süreklilik gösteren, temel bir kavram arayışı “değer” kavramını beraberinde getirmiştir (Devrani, 2010: 49-50).

İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Aydın, 2003:122; Altınkurt ve Karaköse, 2009:49; Özensel, 2003:82). Değer terim olarak objeleri, kişileri, düşünceleri, durumları ve hareketleri iyi, kötü, istenen, istenmeyen vb. yargılarımızı oluşturan standartlarımızı ve prensiplerimizi ifade eder (Halstead ve Taylor, 2000:169). Schwartz değerler kavramını bireylerin insanları ve olayları değerlendirmek, eylemlerini seçmek ve meşru duruma getirmek için kullandıkları ölçütler olarak tanımlamaktadır. Schwartz, toplumsal çevreye uyum için gerekli olan bilgi, beceri ve tutumların başında, içinde yaşanan toplumun değerlerinin geldiğini belirtmektedir (Schwartz 1992, akt. Özensel 2003:65).

Aydın’a (2003:122) göre değerler hem mikro hem de makro anlama sahip kavramlardır. Bireysel davranış temelinde değerler, bireyin ihtiyaçları ile toplumsal yaşamın taleplerini uzlaştıran içselleştirilmiş standartlardır. Bu durumda değerler bireylere eylemleri için uygun seçenekleri sunmaktadır (Parashar, Dhar&Dhar, 2004, akt: Balcı ve Yelken, 2010:81). Şöyle ki, bireyler içinde yaşadıkları grup, toplum ve kültür değerlerini genellikle benimseye-

rek, bunları muhakeme ve seçimlerinde birer ölçüt olarak kullanırlar. Böylece daha iyi, daha doğru, daha uygun, daha güzel, daha önemli ve daha adil gibi genel yargılara varma olanağını bulurlar (Bozgeyikli vd., 2008:71; Durmuş, 1996:38; Yılmaz, 2009:111). Kültürel yaşam gibi makro düzlemde ise değerler toplumsal yaşamla bütünleşmeye olanak veren paylaşılan anlamları anlatmaktadır (Parashar, Dhar&Dhar, 2004, akt: Balcı ve Yelken, 2010:81). Değerlerin bireysel yönleri bulunsa da kapsamlı etkililiklerini toplumsal yönleri sağlar. Çünkü değerlerin en iyi yansıma biçimleri olan tutum ve davranışlar, toplumsal şartlarda gerçekleşirler (Aydın, 2003:122).

Değerler Eğitimi

Geçmişte ahlâk eğitimi, karakter eğitimi gibi adlar altında verilen eğitimin güncel ve geliştirilmiş şekli olan değerler eğitimi, son yıllarda eğitimin önemli konularından biri olmuştur (Önder, 2011: 164; Keskin, 2008: 19). Toplumsal gözlem ve çeşitli empirik verilerin ortaya koyduğu gençler arasında ve toplumun genelindeki ahlaki bozulma, anlamsızlaşma, bağımlılıklar, önyargılar(Lickona, 1991: akt: Kaymakcan ve Meydan, 2011: 28), şiddet, sosyal problemler, birbirlerine saygı eksikliği oranlarında artış olması (UNESCO, 2005) başta ABD olmak üzere birçok batılı ülkede eğitimde değerlerin yeniden ve yeni bir bakış açısıyla ele alınması sonucunu doğurmuştur (Önder, 2011: 164; Keskin, 2008: 19). Ülkemizde de konunun önemini anlaşılması için Milli Eğitim Bakanlığınca, 28-29 Mayıs 2010'da İstanbul'da "Değerler Eğitimi Uluslararası Konferansı" düzenlenmiştir.18. Milli Eğitim Şurasının önemli konu başlıklarından birisini değerler eğitimi oluşturmuş ve 08 Eylül 2010 tarihinde Milli Eğitim Bakanı imzası ile 53 numaralı İlk Ders Genelgesi yayınlanmıştır.

İnsanlara değer kazandırmada aile, okullar, dini gruplar, televizyon ve akran grupları başlıca araçlardandır. Fakat bu araçlardan okullar hariç diğerlerinde formal bir değer eğitiminin görülmesi pek olanaklı değildir. Genel olarak bugüne kadar değerlerin kazanımında aile, dini gruplar, televizyon ve akran grupları öne çıkmaktaydı. Fakat bu gruplarda yaşanan bazı problemler eğitim programları içerisinde değer eğitimine yer verilmesini gerekli kılmaktadır (Ryan ve Lickona, 1992; Halstead ve Taylor, 2000). Sosyalleşmede, diğer bir anlatımla değer kazandırmada etkili bir aracı olan okullarda bireyin istedik özellikleri kazanması amaçlanmaktadır (Ercan, 2001: 25); çünkü okullar resmi eğitim kurumlarıdır ve programlarla öğretim işini gerçekleştirmektedirler. Bu planlılık ise okullarda değer öğretiminin yapılmasını zorunlu kılmaktadır (Pass, 2006:3; Demirtaş, 2009:7).

Değerler Eğitiminde Temel İlke ve Süreçler

Değerler eğitiminde göz önünde bulundurulması gereken temel ilkelere den biri öğrencilerin gelişim düzeyidir (Erden ve Akman, 1996: 116). Okul

eğitiminde, çocuğun gelişimsel özellikleri göz önüne alınmalıdır. Buna göre öğretmenin, düzenleyeceği eğitsel etkinliklerde ve eğitsel ortamları hazırlamada, söz konusu gelişim özelliklerini bilerek hareket etmesi gerekecektir (Şişman, 2006: 78). Değer eğitiminde üzerinde durulması gereken bir diğer ilke öğrenmenin sosyal boyutudur. Sosyal öğrenme teorisine göre öğrenme, bir insanın diğer insanların yaptıklarını basit olarak taklit etmesi değil, çevresindeki yaşantıları bilişsel olarak işlemeyle kazanılan bilgidir. Buradan hareketle kişinin davranışında dolaylı yaşantılardan yani başkalarının geçirdiği yaşantılardan etkilendiği görülmektedir (Bandura, 1977). Öğrencilere değer kazandırmada öğretmenlerin olumlu model olarak yer aldığı demokratik bir sınıf ve örtük programın etkinleştirildiği okul ortamı oluşturulması önem taşımaktadır (Çubukçu vd., 2012: 28). Değerlerin oluşmasında sosyal destekler ve pekiştireçler de önemlidir. Bir değer diğer insanlar tarafından onaylanır ve takdir görürse bireydeki etkisi yüksek olur. Değerler arkalarındaki toplumsal destekleri kaybettikçe değişmeye veya etkisiz olmaya başlamaktadır (Sarı, 2005: 77). Değer eğitiminde şu dört temel süreçten bahsedilebilir; akıl yürütme ve mantıklı olma, empati kurma, benlik (öz) saygı geliştirme, işbirliği geliştirme (Bottery, 2000: 55).

Akıl Yürütme ve Mantıklı Olma: Değer öğretiminde ister çocuklarda, ister yetişkinlerde olsun öğretim yapılırken öğretilmeye çalışılan değerler takdim edilir. Takdim edilen bu değerler, değerleri öğrenen bireyin yaşama normlarına ve kişisel tercihlerine uygun olup olmadığı birey tarafından analiz edilerek uygun olup olmadığına karar verilir. Birey kendi mantığı çerçevesine takdim edilen değerler, kendi yaşamına uygunsuzsa öğrenmeye yönelecektir. Şayet sunulan değerler sistemi bireyin yaşam normlarına uygun değilse bu değerler sistemini kabul etmeyecektir. Bundan dolayıdır ki, değer eğitiminde, akıl yürütme sürecine odaklanılması gerekmektedir (Doganay, 2006; akt: Dilmaç, 2007: 30).

Empati Kurma: Wilson ve Kneisl (1988), empatik anlayış olmadan kişilerin duygusal dünyalarına girmenin mümkün olamayacağını ve gerçek anlamda iyi bir iletişimin yapılamayacağını belirtmektedirler (Tutuk, 2002: 36). Çocukluk çağı, başkalarını gözleme ve taklit etme eğiliminin en fazla olduğu çağdır. Bu nedenle çocuğun yakın çevresindeki bulunan her kişi, onun için ayrı bir model teşkil eder (Çağdaş, 2000: 56; Çelik ve Çağdaş, 2010: 25). Çocuğun kendisinin kabul edildiğini ve kendisine hoşgörülü davranıldığını görmesi, kendine olan güvenini artırır ve böylece süreç içerisinde kendisini engelleyen bazı olumsuz yaşantıları bırakarak, kendine ait değerler sistemi oluşturma yoluna gider (Dökmen, 1988: 173).

Benlik (Öz) Saygısı Geliştirme: Harter'a (1993) göre, sosyal destek ve birey için önemli diğer kişilerden olumlu görüş alma, özsaygının gelişiminde önemli belirleyicilerdir. Diğerlerinden onay alma veya almama bireyin özsaygısını etkiler. Gelişimsel olarak, anne-baba onayının veya onaylamamasının içselleştirilmesi, çocuğun öz-saygı gelişimi için çok önem taşımaktadır. Ergenlik döneminde, ergenin kendisi için önemli olan insanlarla etkileşimleri

benlik saygısı üzerinde çok önemli rol oynamaktadır. Ergenler için önemli olan kişiler, ana babaları, öğretmenleri, arkadaşları ve sınıf arkadaşlarıdır. Ergenler, fiziksel, duygusal ve sosyal alanlarda büyük değişiklikler yaşadıklarından, benlik saygısının gelişimi açısından kritik bir dönemdedirler. Ergenler, önem verdikleri kişilerden gelen geri bildirimlere göre ve sosyal karşılaştırmalar yaparak kimlik oluştururlar ve benlik saygılarını geliştirirler (Whitehead ve Corbin 1997; akt: Doğru ve Peker, 2004: 316).

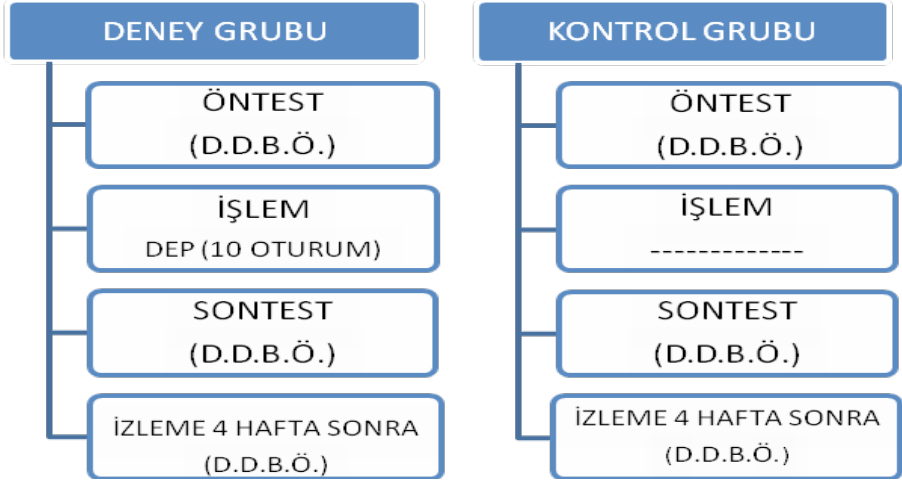
İşbirliği Geliştirme:Christion'a göre işbirliğine dayalı öğrenme, öğrencilerin küçük gruplar oluşturarak bir problemi çözmek ya da bir görevi yerine getirmek üzere ortak bir amaç uğruna birlikte çalışma yoluyla bir konuyu öğrenme yaklaşımıdır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999: 125, Aydın, 2010: 12). İşbirliği yaparak çalışan gruplarda sosyal ve kişiler arası ilişkilerdeki beceriler ve beraber çalışmanın gereği öğrencilere doğrudan öğretilmektedir (Sünbül, 2007: 243). Böylece öğrenciler işbirliği yaparak gruplarda geçirdikleri yaşantılar sayesinde grup içinde çalışma, yardımlaşma, takdir etme, sorumluluk alma, saygı, hoşgörü, sevgi, güven, fedakârlık vb. becerileri kazanmakta, değer sistemlerini oluşturmakta, gelecekteki iş ve aile hayatına hazırlanmaktadır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999: 127). Bu açıdan bakıldığında işbirliğine dayalı öğretim, değerler eğitiminde etkili bir yöntemdir.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni (Modeli)

Araştırmada, Değerler Eğitimi Programı'nın oturumlarına katılan öğrencilerle, bu oturumlara katılmayan öğrencilerin demokratik tutum ve davranış düzeyleri arasında cinsiyet değişkeni açısından farkı ortaya koymak amacıyla ön test – son test kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır. Araştırma deseninde gruplar ve yapılacak işlemler aşağıda verilmiştir.

Araştırmanın Deseni

- DEP** : Değerler Eğitimi Programı
---- : Herhangi bir işlem yapılmamıştır
D.D.B.Ö. : Demokratik Değerlere Bağlılık Ölçeği

Değerler Eğitimi Programı 13 oturum ve 23 ders saatinden oluşmaktadır. Söz konusu programa ait belirtke tablosu Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. *Belirtke Tablosu*

TEMALAR	Kazanımlar	Ders Saati	Oturum Sayısı
Değerli Bir Varlık: İNSAN	12	11	6
Ben ve Çevrem	6	6	3
Özgür İnsan – Sorumlu İnsan	6	6	4
TOPLAM	24	23	13

Deney ve Kontrol Grubu

Araştırma 2011–2012 eğitim-öğretim yılında, Konya Meram Ayşe Sönmez İlköğretim okulunda öğrenim görmekte olan 8. sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Demokratik Değerlere Bağlılık Ölçeği 8. sınıfa devam eden 180 öğrenciye, ön-test olarak uygulanmıştır. Uygulama sonucu en düşük puanı alan, başka bir deyişle, demokratik değerlere düşük düzeyde sahip gönüllü 10 kız, 10 erkek öğrenci araştırmanın birinci grubunu, gönüllü diğer 10 kız ve

10 erkek öğrenci ise araştırmanın ikinci grubunu olmuştur. Gruplar belirlendikten sonra seçkisiz atama yoluyla birinci grubun deney grubu ikinci grubun ise kontrol grubu olduğu belirlenmiştir. Deney ve kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Grupları Oluşturan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Deney Grubu	Kontrol Grubu	Toplam
Erkek	10	10	20
Kız	10	10	20
Toplam	20	20	40

Deney ve kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin “Demokratik Değerlere Bağlılık Ölçeği” ön-test uygulamalarından aldıkları puanlar arasında önemli bir fark olup olmadığını saptamak amacıyla her iki grup öğrencilerinin DDBÖ ön test puanları bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Bu analize ilişkin istatistikler ve t testi değeri tablo 3 ’de verilmiştir.

Tablo 3. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön-testten Almış Oldukları Puanlara Ait İstatistikler ve t Testi Değeri

	N	\bar{X}	ss	T	sd	p
Deney Grubu	20	82,15	7,05	0,33	38	0,74
Kontrol Grubu	20	82,85	6,31			

($p < 0.05$)

Tablo 3’de görüldüğü gibi deney ve kontrol grup öğrencilerinin “Demokratik Değerlere Bağlılık Ölçeği” ön test uygulamalarına ilişkin t testi sonucu incelendiğinde grupları oluşturan öğrencilerin ön test uygulamasından almış oldukları puanlar arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark görülmemiştir.

Araştırmanın Uygulama Aşaması

Değerler eğitimi programı, 10 hafta süresince toplam 23 ders saati süre ile ve ders dışı saatlerde okulda yapılmıştır. Değerler eğitimi programı araştırmacının kendisi tarafından uygulanmıştır. Bu süre esnasında kontrol grubu ile ilgili olarak herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Değerler eğitimi uygulama aşamaları tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Değerler Eğitimi Uygulama Aşamaları

Temalar	Süre	Oturum	Amaçlar/ Kazanımlar
Değerli Bir Varlık: İNSAN	1.hafta – 2 ders saati	1. Oturum	1 / 1-2
Değerli Bir Varlık: İNSAN	1.hafta – 1 ders saati	2. Oturum	1 / 3
Değerli Bir Varlık: İNSAN	2.hafta – 2 ders saati	3. Oturum	1 / 4-5-6
Değerli Bir Varlık: İNSAN	3.hafta – 2 ders saati	4. Oturum	1 / 7-8
Değerli Bir Varlık: İNSAN	4.hafta – 2 ders saati	5. Oturum	1 / 9-10
Değerli Bir Varlık: İNSAN	5.hafta – 2 ders saati	6. Oturum	1 / 11-12
Ben ve Çevrem	6.hafta – 2 ders saati	7. Oturum	2 / 1-2
Ben ve Çevrem	7.hafta – 2 ders saati	8. Oturum	2 / 3-4
Ben ve Çevrem	8.hafta – 2 ders saati	9. Oturum	2 / 5-6
Özgür İnsan-Sorumlu İnsan	9.hafta – 1 ders saati	10. Oturum	3 / 1
Özgür İnsan-Sorumlu İnsan	9.hafta – 2 ders saati	11. Oturum	3 / 2-3
Özgür İnsan-Sorumlu İnsan	10.hafta – 1 ders saati	12. Oturum	3 / 4
Özgür İnsan-Sorumlu İnsan	10.hafta – 2 ders saati	13. Oturum	3 / 5-6

Veri Toplama Aracı

Araştırmada, öğrencilerin demokratik tutum ve davranış özelliklerini belirleyebilmek için Doğanay ve Sarı (2004) tarafından geliştirilen “Demokratik Değerlere Bağlılık Ölçeği” kullanılmıştır. 25 maddelik “Demokratik Değerlere Bağlılık Ölçeği”nde on temel değer ele alınmıştır. Bunlar; bağımsızlık, insan onuruna saygı, arkadaşlık, eşitlik, dürüstlük, sorumluluk, adalet, çeşitlilik, gizlilik ve çevreye saygı değerleridir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması Doğanay ve Sarı (2004) tarafından yapılmış ve Crombach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,84 bulunmuştur. Ölçeğin araştırma grubuna uygunluğu, Meram Ayşe Sönmez İlköğretim Okulunda öğrenim gören 180; 8. sınıf öğrencisine uygulanmış ve ölçeğin crombach alfa katsayısı 0,87 bulunmuş, ölçeğin araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılmasının uygun olacağına karar verilmiştir.

Verilerin Analizi

Öğrencilerin cinsiyet değişkeni açısından demokratik tutum ve davranışlarının deney ve kontrol gruplarında anlamlı bir şekilde farklılaşmış farklılaşmadığını incelemek üzere; grup içi analizlerde bağımlı örneklem t testi yapılmıştır. Analizler sonucunda elde edilen bulguların yorumlanmasında, .05 anlamlılık düzeyi kabul edilmiştir. Deneklerin demokratik tutum ve davranışları ile ilgili tanımlayıcı istatistiksel analizleri için aritmetik ortalama ve standart sapma incelenmiştir. Deney ve kontrol gruplarının, ön test, son test ve kalıcılık testi ölçümlerinden elde edilen veriler, SPSS - 17 paket programıyla çözümlenmiştir

BULGULAR

Deney grubundaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre demokratik değerlere bağlılık ölçeği ön test, son test ve kalıcılık testinden aldıkları puanlara ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile t testi sonuçları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Deney Grubu Öğrencilerinin Ön test, Son test ve Kalıcılık Testlerinden Almış Oldukları Puanlara Ait İstatistikler ve t Testi Değeri

		N	\bar{X}	Ss	T	sd	p
Ön test	Kız	10	83,40	7,67	0,78	18	0,44
	Erkek	10	80,90	6,53			
Son test	Kız	10	111,40	3,47	2,74	18	0,44
	Erkek	10	109,40	4,49			
Kalıcılık Testi	Kız	10	110,50	3,40	1,32	18	0,44
	Erkek	10	108,20	4,28			

($p < 0.05$)

Tablo 5’deki verilere göre deney grubu kız ve erkek öğrencilerinin demokratik değerlere bağlılık ölçeği ön test, son test ve kalıcılık testinden aldıkları puanlar arasındaki farkın, .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir.

Kontrol grubundaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre demokratik değerlere bağlılık ölçeği ön test, son test ve kalıcılık testinden aldıkları puanlara ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile t testi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön test, Son test ve Kalıcılık Testlerinden Almış Oldukları Puanlara Ait İstatistikler ve t Testi Değeri

		N	\bar{X}	Ss	T	sd	p
Ön test	Kız	10	84,20	6,42	0,95	18	0,35
	Erkek	10	81,50	6,22			
Son test	Kız	10	85,15	4,48	7,93	18	0,00
	Erkek	10	77,05	5,01			
Kalıcılık Testi	Kız	10	82,05	5,09	0,84	18	0,01
	Erkek	10	75,10	4,99			

($p < 0.05$)

Tablo 6’daki verilere göre kontrol grubu kız ve erkek öğrencilerinin demokratik değerlere bağlılık ölçeği ön testten aldıkları puanlar arasındaki farkın, .05 düzeyinde anlamlı olmadığı, son test ve kalıcılık testinden aldıkları puanlar arasındaki farkın, .05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA VE YORUM

Deney grubundaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre demokratik değerlere bağlılık ölçeği ön test, son test ve kalıcılık testinden aldıkları puanlara göre anlamlı fark görülmemiştir. Araştırmanın deney grubuna ait bulguları Dereli ve Aypay'ın (2011) araştırma bulguları ile farklılık göstermiştir. Dereli ve Aypay 504 lise öğrencisi üzerinde yapmış oldukları araştırmalarında öğrencilerin insani değerler cinsiyet değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılık göstermiştir. Akbaş (2007) ise “Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının (Değerlerinin) İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinde Gerçekleşme Düzeyinin Değerlendirilmesi” adını taşıyan tarama modelinde yapmış olduğu araştırmasında ilköğretim okulları son sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerinin ilköğretim okulları genel hedeflerinde ifade edilen, geleneksel değerlere, demokratik değerlere, çalışma/iş değerlerine, bilimsel değerlere ve temel değerlere ulaşma düzeylerinde farklılığa neden olup olmadığının belirlenmesini amaçlamıştır. Araştırma sonuçları; kız öğrencilerin “güvenilir olmak, tutumlu olmak, hoşgörülü olmak, sorumluluk sahibi olmak, temiz olmak ve estetik olmak” değerlerine erkek öğrencilere göre daha fazla önem verirken, erkek öğrenciler ise “yaratıcı olmak” değerine kız öğrencilere göre daha fazla önem verdiklerini ortaya koymuştur. Ayrıca araştırma sonuçları dikkate alındığında, araştırmaya katılan kız öğrenciler demokratik değerlere ve temel değerlere erkek öğrencilere göre daha üst düzeyde ulaşmışlardır. Benzer bir çalışma da Keskin tarafından yapılmıştır. Keskin (2008), 2277 ilköğretim beşinci sınıf öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada, Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitiminin tarihsel gelişimi ve -yayınlanan son iki program esas alınarak bugünkü durumu ortaya komaya çalışmıştır. Araştırmada kullanılan Değerler Eğitimi Ölçeği; vatanseverlik, hoşgörü, tarihsel mirasa duyarlılık, doğal çevreye duyarlılık, çalışkanlık, misafirperverlik, dayanışma, yardımseverlik, adillik ve sorumluluk değerlerini içermektedir. Değerler Eğitimi Ölçeğinin 10 alt boyutunda da cinsiyet değişkeni esas alındığında, kızların toplam puanları erkeklere oranla daha yüksek bulunmuştur.

Yukarıdaki araştırma sonuçları gösteriyor ki; öğrencilere değerler eğitimi noktasında eğitim sisteminin vermiş olduğu kazanımlar cinsiyetlere göre farklılık göstermektedir. Bu da istenilen bir sonuç değildir. Yapmış olduğumuz araştırmanın deney grubuna ait bulgularında, uyguladığımız “Değerler Eğitimi Programı”nın cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Bu bulgu uygulamış olduğumuz programın kız ve erkek öğrenciler üzerinde aynı etkiye sahip olduğunun bir göstergesi olabilir. Aynı zamanda bu sonuç programın niteliği hakkında olumlu bir yargıya ulaşmamızı da sağlayabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Uygulanan değerler eğitimi programı ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin demokratik tutum ve davranışlarını değiştirmede cinsiyet değişkeni açısından anlamlı fark görülmemiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara dayanarak;

İlkokul ve ortaokul ders programlarında bağımsız bir değerler eğitimi dersi olmasa da okullarda sosyal etkinlikler yönetmeliği çerçevesinde düzenlenecek faaliyetlerde değerler eğitimi programının kazanımlarından yararlanılması; düzenlenecek olan faaliyetlerde öğrencilerin cinsiyetlerinden kaynaklanabilecek farklılıkların göz önüne alınarak ders etkinliklerinin planlanması; farklı öğretim kademelerinde ve farklı değerler üzerine benzer çalışmalar yapılması önerilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2008). “Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış”, Değerler Eğitimi Dergisi, 6(16), 9-27.
- Altinkurt, Y. ve Karaköse, T. (2009). “Okul Yöneticilerinin ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü Çalışanlarının Değerlere Göre Yönetim İle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi”, Değerler Eğitimi Dergisi, 7(17), 49-67.
- Arslan, M. (2006). “Değişen Değerler ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Programlarına Yansımaları”. II. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi Bildiriler Kitabı. 26-28 Mayıs 2005. Van: Milli Eğitim Basımevi, 182-192.
- Aydın, M.Z. (2010). “Okulda Çalışan Herkesin Görevi Olarak Değerler Eğitimi” .<http://www.degeregitiimi.com/makaleler/makaleler.html> Erişim Tarihi: 21.01.2013.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin Değer Algısı:Konya Örneği. Değerler Eğitimi Dergisi, 1(3), 121-144.
- Balcı, F.A. ve Yelken Yanper, T. (2010). “İlköğretim Öğretmenlerinin Değer Kavramına Yükledikleri Anlamlar”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 39, 81-90
- Bandura, A. (1977). Social Learning Theory. EnglewoodCliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bottry, M. (2000). ValuesEducation. TeachingValuesandCitizenshipAcross-theCurriculum. (Ed. R. Bailey). London: KoganPage.
- Büyükkaragöz, S., Çivi, C. (1999). Genel Öğretim Metotları Öğretimde Planlama Uygulama (10. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Çelik, E., Çağdaş, A. (2010). “Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Empatik Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23, 24-37.
- Çubukçu, Z. Özenbaş, D. E.Çetintaş, N. Satı, D. Şeker, Ü. Y. (2012). “Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Gözünde Öğretmenin Sahip Olması Gereken Değerler”, Pagem Eğitim ve Öğretim dergisi 2(1), 25-38.

- Demir, S.B. ve Köçer, M. (2006). “Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Amaçların Gerçekleşme Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”,II. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi Bildiriler Kitabı. 26-28 Mayıs 2005. Van: Milli Eğitim Basımevi, 111-150.
- Dereli, E. ve Aypay, A. (2011). “Ortaöğretim Öğrencilerinde Empatik Eğilim, İşbirliği Yapma Karakter Özelliği, İnsani Değerler ve Bu Özellikler Arasındaki İlişkiler”,Değerler Eğitimi Sempozyumu Bildiri Özetleri, 33-34, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi.
- Devrani, T.K. (2010). “Kişisel Değerlerin Kuramsal Yapısı ve Pazarlamadaki Uygulamaları”,Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 5(1), 49-70.
- Dılmaç, B. (2007). Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2004). “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerine Temel Demokratik Değerlerin Kazandırılma Düzeyi ve Bu Değerlerin Kazandırılması Sürecinde Açık ve Örtük Programın Etkilerinin Karşılaştırılması”,Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 39, 356-383.
- Doğru, N. ve Peker, R. (2004). “Özsaygı Geliştirme Programının Lise Doku-zuncu Sınıf Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerine Etkisi”,Eğitim Fakültesi Dergisi, 17 (2), 315-328.
- Dökmen, Ü. (1988). “Empatinin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi ve Psikodrama ile Geliştirilmesi”,Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 21, 155-190.
- Durmuş, Ç. (1996). Değerlerin Meslek Grupları Açısından İncelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erden, M. ve Akman, Y. (1996). Eğitim Psikolojisi, Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Halstead, J.M. ve Taylor, J.M. (2000). Learning and Teaching About Values: A Review of Recent Research. Combridge Journal of Education.
- Kaymakcan, R. ve Meydan, H. (2011). “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Programları ve Öğretmenlerine Göre Değerler Eğitimi”,.Değerler Eğitimi Dergisi, 9(21), 27-51
- Keskin, Y. (2008). Türkiye’de Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- MEB. (Milli Eğitim Bakanlığı) (2010). İlk Ders Genelgesi 2010/53.
- Önder, M. (2011). “Din ve Temel Değerler”, Değerler Eğitimi Sempozyumu Bildiri Özetleri. 26-28 Ekim 2011. Eskişehir: Osman Gazi Üniversitesi, 164-165.
- Özensel, E. (2003). “Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer”,Değerler Eğitimi Dergisi, 1(3), 217-239.

- Parlar, H., Çavuş, M., Levent, F., Ekşi, H. (2010). “Yöneticilerin Karakter Eğitimi Yeterlik İnancı Ölçeğinin Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”,*Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), 175-208.
- Ryan, K.,Lickona, T. (1992). *Character Development: The Challenge andthe Model*. Ed. K. Ryan&T. Lickona, *Character Development in Schools and Beyond*. CulturalHeritageandContemporaryChange Series VI. Foundations Of Moral Education, Vol. 3, <http://www.crvp.org/book/Series06/VI-3/contents.htm> Erişim Tarihi 03.02.2013
- Sarı, E. (2005). “Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği”,*Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), 73-88.
- Schwartz, S.H. (1992). *Universals in the Content Structure of Values: TheoreticalAdvancesandEmpiricalTests in 20 Countries*.In Zanna (Ed.). *Advances in ExperimentalSocialPsychology*(Vol. 25, pp. 1-65). New York: Academic Pres.
- Senemoğlu; N. (2002). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitapevi Tic. Ltd. Şti.
- Sünbül, A.M. (2007). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Konya: Çizgi Kitapevi.
- Şişman, M. (2006). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Tutuk, A., Al, D., Doğan S. (2002). “”,*C. Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 2002, 6 (2), 36-45.
- UNESCO. (2005). *LivingValuesEducationforChildrenandYoungAdultsAroundtheWorld*.<http://www.livingvalues.net/> Erişim Tarihi: 03.02.2013
- Varış, F. (1998). *Temel Kavramlar Ve Program Geliştirmeye Sistemik Yaklaşım*. İçinde A.Hakan (Ed.), *Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eğitim Bilimlerinde Yenilikler*, 3-19.
- Yılmaz, E. (2009). “Öğretmenlerin Değer Tercihlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”,*Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 109-128.